

Hrobové nálezy starší a počátku střední doby bronzové na západním Slovensku

Emil Holec

Hlavním zdrojem pro studium problematiky pro mě byla slovenská publikace Grabfunde der frühen und der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Westslowakei. Jsou v ní přehledně shrnuty všechny informace o pohřebištích včetně katalogu nálezů (ten tvoří samostatný svazek). Zpracovávané území je zde vymezeno jako oblast na jihozápadě Slovenska, ohraničená linií od Trenčína podél Bílých Karpat, hranic s Českou republikou a řekou Moravou až po Bratislavu odtud po Komárno a pak zpět po Trenčín.

Pohřebiště epišňúrového prikarpatského kulturního okruhu a nitranské kultury

Jedná se zejména o pohřebiště Čierny Brod II (32 hrobů), Ivanka při Dunaji I (18 hrobů) a Veselé (32 hrobů). Na zbylých menších pohřebištích pak bylo nalezeno dalších 13 hrobů. Hroby na těchto pohřebištích byly kostrové. Mrtví byli pohřbíváni ve skrčené poloze, ležící na boku. Ženy byly pohřbívány na levém boku, muži na pravém. Orientace hrobů podle světových stran není moc pravidelná. Liší se pohřebiště od pohřebiště. Například v Čiernem Brodě II jsou orientovány hlavně jiho-jihozápad na severo-severovýchod, na pohřebišti Veselé je to hlavně východ západ, Na Ivance při Dunaji pak není žádná výraznější orientace. Jen malý počet hrobů jeví známky sekundárního narušení. Výjimku tvoří Čierny Brod II, kde jich bylo narušeno přes 50% procent. Co se týče vícečetných hrobů, známe jen jeden: hrob 10 z Ivanky při Dunaji. Jednalo se o matku a dceru. Hrobovou výbavu tvoří různorodé předměty. Nejčastěji se objevuje kostěná a parohová industrie. Na druhém místě se objevují výrobky z mědi a cínu. Dalšími zastoupenými skupinami je např. keramika, výrobky z kamene skořápky mušlí a šneků, zvířecí kosti ale i výrobky ze zlata (pohřebiště Veselé).

Pohřebiště únětické a maďarovské kultury

Jsou to pohřebiště Abrahám I (114 hrobů), Matúškovo (50 hrobů), Majcichov (39 hrobů), Senec (13 hrobů), Sládkovičovo (49 hrobů), Velký Grob I (51 hrobů). Na zbylých menších pohřebištích pak bylo nalezeno dalších 53 hrobů. Většinou se jedná o kostrové hroby, ale na 5 pohřebištích se vyskytlo i 32 žárových hrobů. Přesněji 27 popelnicových a 5 jamkových. Nejvíce jich bylo nalezeno na Majcichově (32,5% hrobů na lokalitě). Pohřební ritus se nedodržoval tak důsledně jako na pohřebištích epišňúrového prikarpatského kulturního okruhu a nitranské kultury. Uložení ve skrčené poloze se dodržovalo, stejně tak uložení mužů na pravou a žen na levou stranu. Velké rozdíly se ale objevují v orientaci. Na Abrahámu I, Velkém Grobě I, Matúškově je to hlavně severozápad na jihovýchod. Na Ivance při Dunaji I, Majcichově a Senci je pak orientace různorodá. Přičemž pohřebiště Velký Grob I je zajímavé tím, že ačkoliv se jedná o pohřebiště únětické kultury, ani jedenkrát nebylo zjištěno pochováání na pravé straně v ose jih sever charakteristické pro tuto kulturu v prostoru Čech a Moravy a Dolního Rakouska. Lze tedy předpokládat přijetí pohřebního ritu nitranské kultury ihned po příchodu lidu únětické kultury na západní Slovensko. Na pohřebištích únětické a maďarovské kultury bylo pohřbívání více jedinců do jednoho hrobu běžnější než na pohřebištích předchozí skupiny. Ostatky dvou až tří jedinců byly nalezeny v 43 hrobech. Interpretace těchto hrobů jako vícečetných je ale nejistá kvůli častému sekundárnímu narušení a nejistotě zda byly při výzkumu vyzdvihnuty všechny kosti a co se s nimi následně stalo.

Zmíněné sekundární narušení hrobů je častější, než na pohřebištích předchozí skupiny pohybuje se mezi 45 a 90%. Co se hrobové výbavy týče, je nejčastější skupinou keramika, následně výrobky z mědi, a bronzu, dále se znovu objevují kamenné výrobky, zvířecí kosti a skořápky mušlí a šneků. Objevují se také jantarové a fajánsové korálky. V některých případech byly zjištěny stopy po úpravě hrobové jámy například známky dřevěného obložení a rakví byly nalezeny v 18 hrobech. Dále se našly otisky slámy a trávy. V jednom případě se podle polohy mrtvého usuzuje, že byl obalen plachtou. Použití kamenů je zachycené jen výjimečně.

Porovnání literatury

Pracoval jsem s knihami Grabfunde der frühen und der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Westslowakei a Slovensko v době bronzovej. První kniha pro mě byla rozhodně přínosnější, protože skvěle a komplexně shrnuje danou problematiku republikací výsledků starších výzkumů a bádání v archivech. Přínosný je také komplexní katalog těchto pohřebišť. Slovensko v době bronzovej se oproti tomu zaobírá Slovenském v době bronzové celkově. Rozebírá jednotlivé kultury a způsob života, ale nevěnuje výhradně pohřebišťům dané oblasti.

Bibliografie:

BENKOVSKY-PIVOVAROVÁ, Z. – CHROPOVSKÝ, B. 2015: Grabfunde der frühen und der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Westslowakei. Nitra.

FURMÁNEK, V. - VELIAČIK, L. - VLADÁR, J. 1991: Slovensko v dobe bronzovej. Bratislava.